

втім не втрачає свого значення у мікрореєоні та торгових зв'язків, про що, наприклад, свідчать знахідки необробленого бурштину і пірофілітового сланцю.

З приходом на Русь монголів, як і в більшості прикордонних «градів», чисельність мешканців у Глинську скоротилася. Можливо, що населенням вже не використовувалися укріплення, а садиби розміщувалися на території посадів.

На обставини і час припинення існування цього населеного пункту вказують спалені житла і рештки загиблих у своїх помешканнях людей. На підставі археологічних знахідок ці події пов'язуються з часом битви на Ворсклі військ Великого князя литовського Вітовта з золотоординцями Єдигея і Тимур-Кутлука 1399 р.

Надалі згадки про Глинське в історичних джерелах фігурують не надто часто. До них належать, зокрема, повідомлення в родоводі князів Глинських, з перерахуванням їх вотчин, а також в польських документах XVII ст.

Унікальніс Глинського археологічного комплексу полягає у збереженості його складових, що для загалу подібних пам'яток в межах Полтавщини є винятковим. Однак, в той же час, необхідно констатувати факти руйнування культурних нашарувань внаслідок господарської діяльності місцевого населення, а також грабіжницьких пошуків мародерів. У зв'язку з цим потребують втілення в життя ряд заходів, спрямованих на: дослідження місць руйнування культурних нашарувань, обмеження діяльності грабіжників на території пам'ятки, встановлення охоронних знаків, картографування території комплексу, створення його загального плану. Це важливо і тому, що територія пам'ятки ввійшла до складу Історико-культурного заповідника «Більск».

Наразі перспективним є здійснення експериментальних студій в польових умовах на базі Глинського загону Охоронної археологічної експедиції ЦОДПА, відтворення давніх об'єктів (здійснення натурної реконструкції жител сіверян), технологічних процесів (дослідження середньовічного гончарства, лісохімічного виробництва, косторізного ремесла, ткацтва, ковальства), а в перспективі і створення на базі археологічної експедиції сезонного археодому.

Ілюстрації:

Загальний вигляд комплексу (ур. Велике городище та Кріпость).

Підвіска давньоруського часу і бляшка (мідний сплав).

Реконструкція вбрання юної сіверянки, за знахідками з розкопок курганного могильника 1997 р. (мал. Т. Золотницької).

Давньоруське кресало. (залізо).

Управління культури
Полтавської обласної державної адміністрації
Центр охорони та досліджень пам'яток архелогії
Полтавської облдержадміністрації
Комунальна установа Полтавської обласної ради
«Історико-культурний заповідник «Більск»
Молодіжна громадська організація «Наш шлях»

ГЛИНСЬКИЙ АРХЕОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС:

середньовічна перлина Полтавщини

© Полтава: ЦОДПА, 2014

Глинський археологічний комплекс:
середньовічна перлина Полтавщини.

Буклет.

Автор тексту: Пуголовок Ю.О.

Комп'ютерна верстка: Коверко А.В.

Редактор: Супруненко О.Б.

Фото: Менчинська Т.В., Пуголовок Ю.О., Радченко М.О.

Підписано до друку 03.02.2014. Папір крейдяний. Гарнітура Miniature.

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 0,25. Тираж 1000. Вид. № 131. Зам. 1/2014.

Віддруковано: ТОВ «АСМІ»

36011, м. Полтава, вул. Мишенка, 2. Тел./факс: (0532) 56-55-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи сер. ДК № 4420 від 16.10.2012 р.

Полтава
2014

Серед археологічних пам'яток Полтавщини, що належать до доби середньовіччя, вочевидь виокремлюється Глинський археологічний комплекс. Він розташований в одному з мальовничих куточків Поворскля, в с. Глинське Зінківського району. На сьогодні це невелике село, над яким здіймаються вкриті лісом давні пагорби — руїни стародавньої фортеці.

Глинський археологічний комплекс належить до числа пам'яток національного значення (охоронний № 160017-Н) і включений до Державного реєстру нерухомих пам'яток України як одина з яскравих пам'яток роменської та давньоруської культури в Полтавській області. Він розташований за 0,8 км від південної околиці відомого Більського городища скіфського часу, займаючи мисоподібні останці правого корінного берега р. Ворскли в урочищах Городище, Кріпость, Панський Яр, Тарасівка. Комплекс розкинувся на площі понад 14 га. До його складу входять Велике і Мале городища, рештки укріпленого поселення, неукріплені селища, а також курганний могильник. Майданчики городищ по

Дослідження господарського комплексу в ур. Леваднюкова гора. 2011 р.

В.Г. Ляскоронський (1859–1928). Ним було оглянуто територію пам'ятки, наведено опис укріплень та знято детальний окомірний план. У подальшому дослідження комплексу носили розвідковий характер. У різний час тут побували І.І. Ляпушкін, М.П. Кучера, О.В. Сухобоков, а також полтавські археологи.

Стаціонарні археологічні розкопки комплексу проводилися у 1997–1999 рр. експедицією Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації (ЦОДПА) під керівництвом О.Б. Супруненка. На Малому городищі вивчалася житло роменської культури з добре збереженими деталями конструкції та виразною добіркою різноманітних побутових виробів. Окрім цього, було здійснено розріз укріплень на Великому городищі та досліджено кілька насипів на курганному могильнику, проведено розвідкові обстеження округи, знято план некрополю, розпочато визначення меж комплексу.

У 2011–2013 рр. розкопки на пам'ятці відновлені силами Глинського загону Охоронної експедиції ЦОДПА і Полтавської експедицією «Охоронної археологічної служби України» Інституту археології НАН України, за сприяння молодіжної громадської

Робочий момент. Зарозчищення поховання О. Сидоренко та В. Котенко. 2012 р.

організації «Наш шлях». Метою цих робіт стали науково-рятивні розкопки зруйнованих ділянок одного з поселень. Тут, в ур. Леваднюкова гора виявлено рештки житлово-господарської забудови і два поховання другої половини XIII – XIV ст.

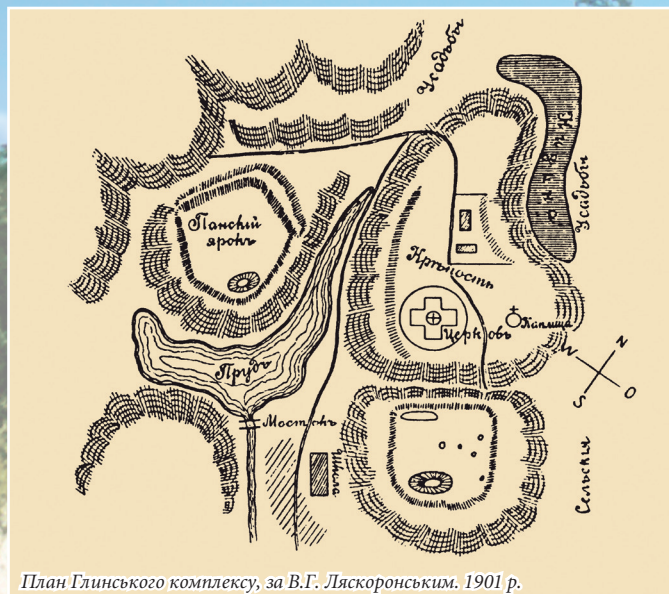
У результаті польових досліджень встановлено, що освоєння слов'янським населенням околиць відбулося в останній третині I тис. н. е., коли у заплаві Ворскли з'явилися невеликі відкриті селища. Однак увесь потенціал цих земель розкривається з появою на Глинських пагорбах укріплень літописних сіверян, які зводять дерево-земляні стіни в ур. Городище і Панський Яр, а також розпочинають активне освоєння прилеглих земель. На підставі отриманих знахідок реконструюються і заняття

Окремі знахідки з розкопок 2011 р.

населення. Провідне місце у господарстві сіверян належало землеробству. Мешканці стародавнього Глинська вирощували просо, пшеницю, жито та ячмінь. З домашніх тварин утримували биків, корів, кіз, овець, свиней, собак та птицю. Крім цього, вони займалися мисливством і рибальством, про що свідчать знахідки кісток ведмедів, козуль, куниць, бобрів та карпових риб. Також фіксуються сліди виробництва чорного і кольорових металів, косторізної, деревообробної та гончарної справи. На торгові зв'язки цього населеного пункту вказують знахідки сердоликового і золотоскляного намиста, що могло потрапити до Глинська караванними шляхами з Булгару і Візантії.

На давньоруському етапі своєї історії це сіверянське поселення перетворюється на державну прикордонну фортецю,

План Глинського комплексу, за В.Г. Ляскоронським. 1901 р.

краю останців мають залишки фортечних складових — в'їздів, ескарпів, ровів, дерево-земляних стін, заглибини криниць.

Територія та околиці Більського городища — визначної пам'ятки раннього залізного віку Східної Європи неодноразово ставали предметом археологічних студій цілої плеяди вчених, головна увага яких зосереджувалася на об'єктах скіфського часу. Однак, як свідчать останні польові дослідження, цей унікальний ландшафтний мікрорегіон використовувався і слов'янським населенням від середини I тис. н. е.

Вперше відомості про городище у селі Глинське наводить